

Datum van inontvangstneming : 30/05/2016

Zaak C-212/16

Samenvatting van het verzoek om een prejudiciële beslissing overeenkomstig artikel 98, lid 1, van het Reglement voor de procesvoering van het Hof van Justitie

Datum van indiening:

15 april 2016

Verwijzende rechter:

Vergabekammer Südbayern (Duitsland)

Datum van de verwijzingsbeslissing:

8 april 2016

Verzoekende partijen:

- 1) DUK Versorgungswerk e. V.
- 2) Gothaer Pensionskasse AG

Verwerende partij:

BG Klinik für Berufskrankheiten Bad Reichenhall gGmbH

In het geding geroepen partijen:

Versorgungsanstalt des Bundes und der Länder
VBG Verwaltungs-Berufsgenossenschaft

Voorwerp van de procedure in het hoofdgeding

Tenuitvoerlegging van het Gesetz gegen Wettbewerbsbeschränkungen (Duitse wet ter bestrijding van mededingingsbeperkingen; hierna: „GWB”), de Verordnung über die Vergabe öffentlicher Aufträge (verordening inzake het plaatsen van overheidsopdrachten; hierna: „VgV”) en de Bayerische Nachprüfungsverordnung (Beierse verordening inzake de toetsing; hierna: „BayNpV”); beroepsprocedure

Voorwerp en rechtsgrondslag van het prejudiciële verzoek

Uitlegging van het Unierecht, artikel 267 VWEU

Prejudiciële vragen

- 1) Is het verenigbaar met de waarborg van een doeltreffende rechtsbescherming in de zin van artikel 1, lid 3, en artikel 2 quinquies, lid 1, onder a), van richtlijn 89/665/EEG zoals gewijzigd bij richtlijn 2007/66/EG, dat een persoon die de niet-tegenwerpbaarheid vordert van een overeenkomst die werd gesloten zonder voorafgaande aankondiging van de opdracht in het Publicatieblad van de Europese Unie, geen beroep kan doen op de toetsingsprocedure wegens het ontbreken van dreigende schade omdat de aanbestedende overheid die vóór de toewijzing niet is overgegaan tot bekendmaking in het Publicatieblad van de Europese Unie en geen reguliere gunningsprocedure heeft uitgevoerd, de te verlenen dienst door een verklaring tijdens de toetsingsprocedure op bindende wijze zo bepaalt dat de klagende marktdeelnemer deze niet kon verlenen?
2. a) Is er sprake van een wezenlijke wijziging van de overeenkomst in de zin van de rechtspraak van het Hof van Justitie (arrest van 19 juni 2008, C-454/06, Presstext), wanneer een uit een ander overheidsbedrijf ontstaan overheidsbedrijf in het kader van de overgang van een onderdeel van een vestiging in de zin van richtlijn 2001/23/EG met degene die tot dusver de diensten in verband met het bedrijfspensioen van het oorspronkelijke overheidsbedrijf verleende, een nieuwe overeenkomst betreffende het bedrijfspensioen sluit, die ter waarborging van de rechten van de overgedragen werknemers op bedrijfspensioendiensten bij ouderdom en invaliditeit in zoverre identiek is met de oorspronkelijke overeenkomst, en het nieuwe overheidsbedrijf door het oorspronkelijke overheidsbedrijf als enig aandeelhouder wordt gecontroleerd?

Indien vraag 2 a) bevestigend wordt beantwoord:

- b) Is de uitvoering van een onderhandelingsprocedure met slechts één marktdeelnemer (namelijk degene die tot dusver de diensten verleende voor het oorspronkelijke overheidsbedrijf), zonder voorafgaande publicatie van een bekendmaking overeenkomstig artikel 31, punt 1, onder b), van richtlijn 2004/18/EG, toelaatbaar wanneer de werknemers van het oorspronkelijke overheidsbedrijf via een bedrijfsovergang werknemers van het nieuwe overheidsbedrijf worden en overeenkomstig hun krachtens artikel 3, lid 1, van richtlijn 2001/23/EG ongewijzigd gebleven arbeidsovereenkomsten in samenhang met een bestaande gevestigde bedrijfspraktijk, er naar nationaal arbeidsrecht ten aanzien van hun nieuwe werkgever recht op hebben dat de bedrijfspensioendiensten worden verleend door de degene die tot dusver de

diensten heeft verleend en bij wie voorafgaand aan de bedrijfsovergang de pensioenrechten zijn opgebouwd?

Indien vraag b) ontkennend wordt beantwoord:

- c) Kan een aanbestedende dienst, die voorafgaand aan de plaatsing geen bekendmaking in het Publicatieblad van de Europese Unie heeft gedaan, en geen gunningsprocedure in de zin van artikel 28 van richtlijn 2004/18/EG heeft uitgevoerd, zijn recht op bepaling van de te verlenen dienst – zonder schending van de gunningsrechtelijke beginselen inzake mededinging, transparantie en gelijke behandeling – vóór de uitvoering van een reguliere gunningsprocedure aldus uitoefenen dat hij bij de specificatie van een uitvoeringsmodaliteit voor de bedrijfspensioenen ook bepaalt hoe de toekomstige dienstverlener zichzelf financiert? Kan een aanbestedende dienst dus vooraf bepalen dat slechts diensten van een met het omslagstelsel gefinancierd pensioenfonds kunnen worden aangeboden en dat kapitaalgedekte pensioenfonds dus worden uitgesloten, ook wanneer de prestaties van beide ten aanzien van de verzekerde werknemers niet mogen verschillen op grond van het nationale arbeidsrecht en wegens artikel 3, lid 1, van richtlijn 2001/23/EG?

Indien vraag c) bevestigend wordt beantwoord:

- d) Geldt dit voorafgaand aan het verstrijken van de omzettingstermijn van richtlijn 2014/24/EU ook, wanneer dit tot ertoe zou leiden dat slechts één marktdeelnemer (namelijk degene die tot dusver de diensten heeft verleend) in staat zou zijn de dienst te verlenen, of is een aanbestedende overheid die een onderhandelingsprocedure met slechts één marktdeelnemer zonder publicatie van een bekendmaking overeenkomstig artikel 31, punt 1, onder b), van richtlijn 2004/18/EG, wil uitvoeren, bij de bepaling van de dienst reeds voorafgaand aan het verstrijken van de omzettingstermijn van richtlijn 2014/24/EU verplicht na te gaan of er geen redelijk alternatief of substituuut bestaat en of het gebrek aan mededinging niet het gevolg is van een kunstmatige beperking van de voorwaarden van de opdracht zoals neergelegd in artikel 32, lid 2, onder b), tweede alinea, van richtlijn 2014/24/EU?

Aangevoerde bepalingen van Unierecht

Richtlijn 89/665/EEG van de Raad van 21 december 1989 houdende de coördinatie van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen betreffende de toepassing van de beroepsprocedures inzake het plaatsen van overheidsopdrachten voor leveringen en voor de uitvoering van werken, zoals gewijzigd bij richtlijn 2007/66/EG van het Europees Parlement en de Raad van 11 december 2007, in het bijzonder de artikelen 1 en 2 quinquies

Richtlijn 2001/23/EG van de Raad van 12 maart 2001 inzake de onderlinge aanpassing van de wetgevingen der lidstaten betreffende het behoud van de rechten van de werknemers bij overgang van ondernemingen, vestigingen of onderdelen van ondernemingen of vestigingen, in het bijzonder artikel 3

Richtlijn 2004/18/EG van het Europees Parlement en de Raad van 31 maart 2004 betreffende de coördinatie van de procedures voor het plaatsen van overheidsopdrachten voor werken, leveringen en diensten, in het bijzonder de artikelen 23, 31 en 43

Richtlijn 2014/24/EU van het Europees Parlement en de Raad van 26 februari 2014 betreffende het plaatsen van overheidsopdrachten en tot intrekking van richtlijn 2004/18/EG, in het bijzonder de artikelen 5, 32 en 72

Aangevoerde bepalingen van nationaal recht

Gesetz gegen Wettbewerbsbeschränkungen, in het bijzonder §§ 97, 101b, 107

Vergabe- und Vertragsordnung für Leistungen (besluit inzake de plaatsing van overheidsopdrachten voor diensten en het sluiten van dienstenovereenkomsten; hierna: „VOL”) – Deel A, Algemene bepalingen voor de plaatsing van overheidsopdrachten voor diensten (VOL/A), in het bijzonder § 3 EG

Versicherungsaufsichtsgesetz (Duitse wet inzake het toezicht op verzekeringsondernemingen; hierna: „VAG”), in het bijzonder §§ 1, 7 en 232

BGB, in het bijzonder § 613a

Korte uiteenzetting van de feiten en de procedure in het hoofdgeding

- 1 De VBG Verwaltungs-Berufsgenossenschaft heeft, in het kader van een privatisering, bij inbrengakte van 1 oktober 2015 de tot dan door haar in eigen beheer geleide Klinik Bad Reichenhall aan verweerster overgedragen. Tegelijkertijd met deze herstructurering zijn de arbeidsverhoudingen van de bij het in eigen beheer geleide bedrijf werkzame werknemers overeenkomstig § 613a, lid 1, eerste volzin, BGB (artikel 3, lid 1, van richtlijn 2001/23) naar verweerster overgegaan.
- 2 Ter voorbereiding van de bedrijfsovergang sloten de VBG Verwaltungs-Berufsgenossenschaft en verweerster op 7 juli 2015 een overeenkomst betreffende de overgang van het personeel, volgens welke verweerster de tot dan geldende relevante voorwaarden van de aanvullende bedrijfspensioenen in de Versorgungsanstalt des Bundes und der Länder (VBL) handhaaft en voortzet, en met het oog hierop een eigen participatieovereenkomst met de VBL zal afsluiten.

- 3 Op 25 september 2015 hebben de VBL en verweerster deze participatieovereenkomst gesloten, op basis waarvan alle werknemers van verweerster, die overeenkomstig de collectieve overeenkomst betreffende de bedrijfspensioenen van ambtenaren verzekerd moesten zijn, vanaf 1 oktober 2015 bij de VBL moeten worden verzekerd.
- 4 Eerste verzoekster komt met haar beroep van 9 november 2015 er tegen op dat verwerende partij als aanbestedende dienst de opdracht betreffende de bedrijfspensioenregeling van haar werknemers aan de eerste in het geding geroepen partij heeft toegewezen, hoewel niet alle concurrerende ondernemingen op de voorgeschreven manier in de procedure zijn betrokken. Deze rechtstreekse plaatsing van door de werkgever gefinancierde pensioenvoorzieningsdiensten is ongeldig.

Voornaamste argumenten van partijen in het hoofdgeding

- 5 Volgens verweerster is het beroep niet-ontvankelijk. Eerste verzoekster heeft geen rechtstreeks belang in de zin van § 107, lid 2, GWB, nu zij de litigieuze dienst niet alleen noch in het kader van een combinatie van inschrijvers had kunnen verlenen. Bijgevolg ontbreekt het haar aan het recht om een procedure in te leiden.
- 6 Het beroep is eveneens ongegrond, omdat er geen sprake is van een gunningsrechtelijk relevante handeling alleen al omdat de wisseling van opdrachtgever van de VBG Verwaltungs-Berufsgenossenschaft naar verweerster enerzijds mededingingsneutraal is en anderzijds geen wezenlijke contractuele wijziging vormt. Bovendien is er wegens de bijzondere situatie bij de VBL sprake van een onderscheidend kenmerk als bedoeld in § 3, lid 4, onder c), EG VOL/A, dat een gunning van de verzekeringsdiensten via een onderhandelingsprocedure zonder concurrentiedeelnahme rechtvaardigt, nu de VBL met betrekking tot de litigieuze bedrijfspensioenvoorziening een monopoliepositie heeft.

Korte uiteenzetting van de motivering van de verwijzing

Eerste vraag

- 7 Reeds de ontvankelijkheid van het beroep hangt af van de beantwoording van de eerste prejudiciële vraag. Het recht om een procedure in te leiden, zowel van eerste verzoekster als van tweede verzoekster, is afhankelijk van de omstandigheid of verweerster, zonder een gunningsprocedure uit te voeren, dwingend kan voorschrijven dat de dienst middels een met het omslagstelsel gefinancierd pensioenfonds moet worden verleend, zodat ook bij een denkbeeldige aanbesteding uitsluitend marktdeelnemers die dergelijke diensten kunnen aanbieden, zoals de VBL, zouden kunnen deelnemen.

- 8 Eerste verzoekster kan als ingetragener Verein (geregistreeerde vereniging; hierna: „e. V.”) niet zelfstandig bedrijfspensioendiensten verlenen via een met het omslagstelsel gefinancierd pensioenfonds, noch via een ander type verzekering. Dit blijkt reeds uit de in de VAG opgenomen vereisten met betrekking tot de rechtsvorm. Aan deze vereisten zou eerste verzoekster evenmin kunnen voldoen in het kader van een combinatie van inschrijvers omdat een dergelijke combinatie evenmin een toelaatbare rechtsvorm uitmaakt volgens het VAG. De primaire verplichtingen uit een overeenkomst betreffende de verlening van bedrijfspensioendiensten via een uitvoeringsmodaliteit in de vorm van een verzekering, namelijk de verzekeringsdiensten, zouden slechts door een met eerste verzoekster samenwerkende verzekeringsonderneming kunnen worden verleend. De desbetreffende overeenkomst zou rechtstreeks tussen de verzekeringsonderneming en de opdrachtgever worden gesloten. Eerste verzoekster zou slechts nevendiensten (zoals bijvoorbeeld de berekening van de prestatie of de terugtrekking ervan) kunnen verlenen en zou daarvoor commissies ontvangen van de verzekeringsonderneming. Op grond van de voorschriften van de VAG inzake de rechtsvorm zou eerste verzoekster bij een gunning van de dienst in mededinging daarom slechts kunnen optreden als tussenpersoon inzake verzekeringsdiensten en zelfstandig nevendiensten kunnen leveren, maar geen contractpartner van de opdrachtgever worden. Haar economische schade zou in dit geval enkel kunnen bestaan uit de gedeerde commissies van de verzekeraar.
- 9 Tweede verzoekster is weliswaar een verzekeringsonderneming in de toegestane rechtsvorm van een Aktiengesellschaft (naamloze vennootschap; hierna: „AG”), en verleent ook bedrijfspensioendiensten via een – de vorm van een verzekering hebbend – kapitaalgedekt pensioenfonds. Ook zij kan echter geen bedrijfspensioendiensten verlenen via een met het omslagstelsel gefinancierd pensioenfonds. Krachtens § 232, lid 1, punt 1, van het VAG moeten pensioenfondsen in beginsel via het kapitaaldekkingsstelsel worden geëxploiteerd, zoals tweede verzoekster dat ook doet. Krachtens § 1, lid 3, VAG zijn alleen de VBL en andere openbare verzekeringsondernemingen van openbare diensten of kerken van die regel vrijgesteld. Zij alleen kunnen met het omslagstelsel gefinancierde pensioenfondsen exploiteren.
- 10 De Bondsrepubliek Duitsland heeft artikel 1, leden 1 en 3, van richtlijn 89/665 in de versie van richtlijn 2007/66, door § 107, lid 2, GWB in nationaal recht omgezet. Volgens deze bepaling is een onderneming bevoegd een beroep in te stellen wanneer zij een belang heeft bij de plaatsing en haar rechten zijn geschonden overeenkomstig § 97, lid 7, GWB, en zij minstens een dreigende schade aantoont. Artikel 2 quinquies, lid 1, onder a), van richtlijn 89/665 in de versie van richtlijn 2007/66 werd door § 101 b, lid 1, nummer 2, GWB, in nationaal recht omgezet. Aan deze voorwaarden mogen overeenkomstig de nationale rechtspraak echter geen al te hoge eisen worden gesteld wegens het grondwettelijke vereiste, een effectieve rechtsbescherming te waarborgen. Zo moet de partij die beroep instelt niet aantonen dat hij zonder de beweerde

schending van het gunningsrecht de gunning zou hebben verkregen. Het is integendeel voldoende dat het optreden van schade niet kennelijk uitgesloten is.

- 11 Aangezien eerste verzoekster actief is op het gebied van bedrijfspensioenen en minstens bedrijfspensioendiensten zou kunnen verlenen op een andere wijze dan via een verzekering, en tweede verzoekster zelfs een verzekeringsonderneming is die bedrijfspensioendiensten via een kapitaalgedekt pensioenfonds op de markt aanbiedt, is de beslissing over de bevoegdheid tot het instellen van beroep door verzoeksters ervan afhankelijk of verweerster, die geen reguliere gunningsprocedure heeft uitgevoerd, haar aanbestedingsvereisten door een verklaring in de beroepsprocedure (bindend) op de aanbesteding van bedrijfspensioendiensten via een met het omslagstelsel gefinancierd pensioenfonds kan vaststellen, zodat verzoeksters in het kader van een denkbeeldige aanbesteding geen in aanmerking komende inschrijvers zouden zijn.
- 12 Wanneer de eerste prejudiciële vraag ontkennend moet worden beantwoord, is naar alle waarschijnlijkheid sprake van de bevoegdheid tot het instellen van een beroep.

Tweede vraag, onder a)
- 13 De Vergabekammer neigt tot de opvatting dat verweersters argument, volgens hetwelk geen sprake is van een gunningsrechtelijk relevante handeling, respectievelijk van een wezenlijke wijziging van de overeenkomst, zodat er geen gunningsprocedure moest worden uitgevoerd, in het concrete geval niet moet worden gevolgd.
- 14 Het is juist dat uit het feit dat de sluiting van de overeenkomst tussen verweerster en de VBL burgerrechtelijk als een nieuwe, autonome overeenkomst moet worden beschouwd, niet per se volgt dat moet worden aangenomen dat er sprake is van een wezenlijke wijziging van de overeenkomst in de zin van de rechtspraak van het Hof (arrest Pressetext Nachrichtenagentur van 19 juni 2008, C-454/06, EU:C:2008:351) en in de zin van artikel 72 van de – op de litigieuze gunning nog niet toepasselijke – richtlijn 2014/24. Ook niet-essentiële wijzingen van de overeenkomst, die geen nieuwe aanbesteding noodzakelijk maken, veronderstellen immers nieuwe met elkaar overeenstemmende wilsuitingen. Uit artikel 72, lid 1, onder d), van richtlijn 2014/24 kan bovendien worden afgeleid dat een wijziging van de persoon van de contractpartner niet steeds dwingend een wezenlijke wijziging van de overeenkomst vormt.
- 15 In het onderhavige geval bestaat echter de bijzonderheid dat op grond van de statuten van de VBL een overgang van overeenkomst van de VBG Verwaltungs-Berufsgenossenschaft naar verweerster niet mogelijk was. Daarom werd er tussen verweerster en de VBL een nieuwe overeenkomst betreffende de bedrijfspensioendiensten gesloten. In deze context gaat de Vergabekammer uit

van een mededingingsrelevant handelen. Bij verweerster ontstond er een nieuwe nood aan een aanbesteding voor de verlening van bedrijfspensioendiensten.

- 16 Evenmin is er sprake van een niet-essentiële wijziging van de overeenkomst. Voor situaties als de onderhavige blijkt uit de rechtspraak van het Hof van Justitie, met name uit het arrest *Pressetext Nachrichtenagentur* van 19 juni 2008 (C-454/06, EU:C:2008:351), niets anders. Aangezien artikel 72, leden 1 en 2, in samenhang met lid 5, van richtlijn 2014/24 de gevallen waarin een overeenkomst zonder uitvoering van een nieuwe gunningsprocedure mag worden gewijzigd uitputtend bepaalt, moet een situatie als de onderhavige eigenlijk als wezenlijke wijziging van de overeenkomst worden beschouwd met bijbehorende aanbestedingsplicht. Omdat dit volgens de bewoordingen van de richtlijn echter van toepassing is op eventuele wijzigingen aan de zijde van de opdrachtgever, en dit bij herstructureringen van aanbestedende diensten tot moeilijkheden kan leiden, stelt de Vergabekammer aan het Hof van Justitie de tweede prejudiciële vraag, onder a).

Tweede vraag, onder b)

- 17 Wanneer in beginsel moet worden uitgegaan van een feitelijke situatie waarvoor een aanbesteding moet worden uitgeschreven, rijst de vraag of verweerster niet op grond van het nationale arbeidsrecht en de collectieve overeenkomsten ertoe was verplicht om de litigieuze dienstleveringsopdracht aan de VBL toe te wijzen. Daardoor zou de VBL een onderscheidend kenmerk hebben in de zin van § 3, lid 4, onder c), VOL/A-EG (artikel 31, punt 1, onder b), van richtlijn 2004/18), dat een gunning van de verzekeringsdienstverlening via een onderhandelde procedure zonder concurrentiestelling kan rechtvaardigen.
- 18 Het Hof van Justitie heeft in het arrest *Commissie/Duitsland* van 15 juli 2010 (C-271/08, ECLI:EU:C:2010:426) betreffende een collectieve overeenkomst inzake de omzetting van loon in pensioenpremies voor werknemers, echter besloten dat het grondrecht op collectieve onderhandelingen en het sociale doel van een dergelijke collectieve overeenkomst in zijn geheel beschouwd, op zichzelf de publieke werkgevers niet automatisch kunnen ontheffen van de verplichting tot inachtneming van de eisen die voortvloeien uit richtlijn 92/50 betreffende de coördinatie van de procedures voor het plaatsen van overheidsopdrachten voor dienstverlening, en richtlijn 2004/18 betreffende de coördinatie van de procedures voor het plaatsen van overheidsopdrachten voor werken, leveringen en diensten, die er toe strekken de beginselen van vrije vestiging en vrij verrichten van diensten op het gebied van overheidsopdrachten te waarborgen. Wanneer overeenkomstig dit arrest al geen algemene vrijstelling van het gunningsrecht kan worden verleend voor rechten van werknemers die zijn gebaseerd op hoger collectief overeenkomstenrecht, dan geldt dit zeker in het onderhavige geval.

Tweede vraag, onder c)

- 19 Volgens vaste nationale rechtspraak wordt de bepalingsvrijheid slechts beperkt door de verplichting de gunningsrechtelijke beginselen inzake mededinging, transparantie en gelijke behandeling te eerbiedigen. Volgens de Vergabekammer echter is een opvatting van het recht van de aanbesteder om de na te komen dienst te bepalen, in die zin dat dit recht bijna steeds voorrang verleent op het beginsel van gunning met mededinging en het een aanbestedende dienst mogelijk maakt zonder uitvoering van een gunningsprocedure, door oplegging van bijzondere kenmerken van zijn gewenste opdrachtgever, de kring van aanbieders te beïnvloeden, niet verenigbaar met de eisen van de richtlijnen betreffende de overheidsopdrachten en de rechtspraak van het Hof van Justitie (zie arrest Commissie/Italië van 8 april 2008, C-337/05, EU:C:2008:203).
- 20 In het onderhavige geval was verzoekster overeenkomstig § 613a, lid 1, tweede volzin, BGB (artikel 3, lid 1, van richtlijn 2001/23) ertoe verplicht de bedrijfspensioenvoorziening voor haar van de VBG Verwaltungs-Berufsgenossenschaft overgenomen medewerkers onder minstens even goede voorwaarden te garanderen. Daarvoor is het niet noodzakelijk om bij de uitvoeringsmodaliteiten van de pensioenfondsvoorziening te bepalen dat de financiering moet gebeuren via een met het omslagstelsel gefinancierd pensioenfonds. Voor de via de pensioenfondsvoorziening aan te besteden „producten” is de financieringsvorm van het pensioenfonds niet bepalend.
- 21 De Vergabekammer is tegen deze achtergrond van oordeel dat het mogelijk is dat verweerster op grond van de gunningsrechtelijke beginselen inzake mededinging, transparantie en gelijke behandeling verplicht kan zijn om bij een toekomstige aanbesteding de dienst ofwel zonder oplegging van een uitvoeringsmodaliteit uit te schrijven, dan wel zich te beperken tot de oplegging van de uitvoeringsmodaliteit van voorziening door een pensioenfonds.

Tweede vraag, onder d)

- 22 Het op de litigieuze aanbesteding nog niet toepasselijke artikel 32, lid 2, onder b), tweede alinea, van richtlijn 2014/24 bepaalt dat wanneer een onderhandelingsprocedure zonder deelname van concurrenten met slechts één onderneming moet worden gevoerd, de aanbestedende dienst bij de bepaling van de dienst moet vaststellen of er geen redelijk alternatief of substituut bestaat en of het ontbreken van mededinging niet het gevolg is van een kunstmatige beperking van de voorwaarden van de opdracht. De Vergabekammer gaat er daarom van uit dat minstens binnen de werkingssfeer van artikel 32, lid 2, onder b), tweede alinea, van richtlijn 2014/24, de tot dusver aangenomen ruime vrijheid om de dienst te bepalen, dienovereenkomstig wordt beperkt.
- 23 Uit overweging 50 van richtlijn 2014/24 blijkt volgens de Vergabekammer uit de formulering „deze uitzondering moet worden beperkt tot gevallen [...]” echter dat de verplichting van aanbestedende diensten om bij de keuze van een onderhandelingsprocedure zonder bekendmaking met slechts één deelnemer te

motiveren waarom er geen redelijke alternatieven bestaan voor de door hen gewenste dienst, niet pas door artikel 32, lid 2, onder b), tweede alinea, van richtlijn 2014/24 werd ingevoerd, maar reeds voortvloeit uit bepalingen zoals artikel 31, punt 1, onder b), en 23, leden 2 en 8, van richtlijn 2004/18.

- 24 Bijgevolg kan verweerster volgens de Vergabekammer in het onderhavige geval niet aanvoeren dat zij de dienst zodanig heeft bepaald dat uitsluitend de VBL deze kon verlenen, omdat zij, althans niet conform artikel 43, onder f), van richtlijn 2004/18, heeft aangetoond dat er geen redelijke alternatieven bestaan voor de door haar gewenste aanbesteding van bedrijfspensioendiensten via een met het omslagstelsel gefinancierd pensioenfonds bij de VBL.